

rajzol valaki a falra — pénzért, másnap már virtusból és kópéságból egy sereg kamaszgyerek folytatja ezt a munkát. S a látszat az, mintha tömeg-akarat megnyilvánulásáról lenne szó, holott az egész nem egyéb, mint háttérből irányított bátortalan propaganda, melyet éretlen gyermekek játékos kedve duzzaszt fel. Hatásában tehát lemérhetetlen a politikai propagandának ez a primitív formája, mert útja és sorsa kiszámíthatatlan.

Természetesen, nem lehet e tereh általánosítani. A jelszavak különfélék. Bizonyos akció reakciót vált ki. A jelszavak ellenjelszavakat termelnek ki. („Ki a zsidókkal!” — „Munkát, kenyeret, zsidókérdés nem tesz nekünk eleget!”) Ezeket az ellenjelszavakat esetleg szintén valamilyen párt indítja el a maguk útján (falfelirat), de kiindulhatnak egyéntől is. Olyan egyéntől, aki a politikai és társadalmi kérdések vonalán kellő ismeretekkel rendelkezik, önálló véleménye van és megfelelő állásfoglalása. Ösztönös tevékenységről persze ebben az esetben sem lehet beszélni.

A politikai vonatkozású falfeliratok, rajzok és jelek lázas, ideges, világnézetileg és gazdaságilag teljesen zilált korunk termékei és társadalmi életünk válságának komoly körtünetei, melyek az erők össze-csapása után egy más társadalmi berendezkedés megszületésének pillanatában a múlt rekvizitumaiként bizonyára tomtárba kerülnek. (Sándor László)

A RÖHM-ÜGY. 1934 július 1-én angol ujságírók azt jelentették lapjaiknak Berlinből, hogy Németországban forradalom tört ki. Egy szélsőséges nemzetiszocialista elemekből álló csoport merényletet készített elő Hitler ellen, hogy a kancellár meggyilkolása után átvehessék a hatalmat. Az egymásnak ellentmondó első lapjelentések közölték, hogy június 30-án éjszaka Hitler kancellár személyes irányítása mellett fogták el s végezték ki

az összeesküvés megszervezőit s a halottak között Röhm, Schleicher s számos rohamosztagparancsnok, magasrangú katonai és rendőrtiszt között Göring tábornok, von Pappen kancellár és dr. Schacht birodalmi bankkormányzó neve is szerepelt. Öt napon át érkeztek a rémhírek. Németországból, egyes lapok már kétezerre becsülték a kivégzett összeesküvők számát s a polgárháborúról szóló híreket látszólag megerősíteni az is, hogy belügyminiszteri rendeletre július 2-án lezárták a német határokat. Július 6-án végre megjelent egy német kormánynyilatkozat, mely szerint Röhm, Strasser, Schleicher s több rohamosztagos és katonatiszt idegen hatalmak által is támogatva merényletet készítettek elő a kancellár ellen, hogy a kancellár eltávolításával visszaállíthassák a monarchiát. A Hitler és Röhm közötti ellentéteknek, — a nyilatkozat szerint, — az volt az oka, hogy Hitler nem nézte jó szemmel Röhm zsarolásait és természetellenes orgiáit, amelyek már erősen megfertőzték a rohamcsapatok szellemét. „Az összeesküvés vezetői közül hetvenkettőt kivégeztek, kettő pedig öngyilkos lett. A kormány az egész országban ura a helyzetnek”, — fejezte be a szűkszavú kormánynyilatkozat.

A Röhm-ügy hónapokig foglalkoztatta még a világsajtót és a vérbefojtott puccskisériet sok részlete nyilvánosságra került. Néhány külföldi ujságíró kint járt Röhm kapitány Wiessee-i villájában s látták az éjszakai vérfürdő nyomait, szemtanúkkal beszéltek, akik elmondották, hogyan lövette le Hitler a villában összegyűlt összeesküvőket, közöttük egykori barátját és bizalmi emberét, Röhmöt is, akinék hiába adtak kezébe töltött fegyvert. A Röhm-féle összeesküvés igazi okaira mindeddig nem sikerült fényt deríteni. Mindenesetre kevés valószínűség volt annak, hogy Hitler csupán „a rohamcsapatok szellemének megtisztítása” érdekében bánt el ilyen kíméletlenül egykori

barátaival. A Röhmgügy háttéréről, okairól s következményeiről érdekes adatokat közöl most egy francia újságíró, Jean Francois; *L'affaire Röhm-Hitler* című könyvében.

A könyv első része a dráma szereplőit vonultatja fel. Ismerteti, hogy a gazdasági csőd következtében végtelkéig elkéseredett német nép, utolsó kísérletként, hogyan adta Hitler és elvbarátai kezébe sorát. Hindenburg még a nemzetiszocialisták előretörése után is ellenkezett s nem írta alá Hitler kancellári kinevezését, de von Papen segítségére siet Hitlernek. Erős segítő társat talál az „öreg ur“ fia, Oscar von Hindenburg személyében is, aki a Hindenburgok ősi fészke, Neudecknek új fényre emelését reméli. Végül az „öreg ur“ enged.

Érthető, ha két ellentétes tábor alakul ki; az egyik oldalon Hindenburg és környezete, akiknek Neudeckhez fűzött reményeit nem váltotta valóra az új rendszer s az egyház, amely ellen valóságos irtóháború indul, Schleicher tábornok s a két tábor között „vitorlázó“ Papen, aki ebben az időben ismét az ellenzéki oldalon áll. A másik oldalon Hitler, vezérkara, a Röhmg irányítása alatt egyre komolyabb tényezővé váló pártmilícia s a nemzetiszocialista propagandától megszédített néptömegek.

Hitler helyzete ekkor szinte reménytelennek látszik. Még nincs teljesen felszámolva a kommunistapárt, amelyet csak az emlékezetes Reichstag-per után sikerült teljesen szétbontani; még egységes a két hivatalos katonai alakulat és — titokzatos forrásokból — az egész Birodalomban hírek kelnek szárnyra, hogy a betegeskedő Hindenburg elkészítette politikai végrendeletét, amelyben halála esetére már utódját is kijelölte. Senki sem tud bizonyosat, de valószínű, hogy ez az utód nem más, mint — Papen, mert az alkancellár Marburgban elmondott beszédében már nyíltan szembefordul Hitlerrel. A beszéd nem jelenik meg a lapokban, a Frankfur-

ter Zeitung azonban, hova késve jut el Göbbels propagandaminiszter rendelete, teljes terjedelmében kihozza az éleshangu támadást.

Már Hitler környezetében is akadnak, akik számolnak a kancellár bukásával és építgetni kezdik maguk számára az új pozíciót. Röhm és segítő társa, Gregor Strasser lázas diplomáciai utazgatásokat kezdenek; egyik Jugoszláviában, a másik Budapesten tárgyal s nyilatkozik felhatalmazás nélkül. Különben mindenfelé a bomlás jelei mutatkoznak. Kipattan a Sosonowskybotrány és a külügyminisztérium hat gépirónójának, akik mozgósítási adatokat szállítottak a veszedelmes lengyel kémnek, feje hull el a hóhérbárd alatt. Egy szikra kell csak s fellángol a forradalom.

Hitler kétségbeesetten keres feyvertársakat s ekkor merül fel először az olasz-német együttműködés gondolata. Velencében találkozik a két Birodalom vezére és megkötik a mai szövetség első szálát. Hitler kíséretének tagjai elmondják, hogy a kancellár panaszkodott Mussolininek, ismertette vele Németország zavaros belső helyzetét és aggodalmait. Valaki hallja, amikor Mussolini így válaszol:

— Miért nem csinál ön a saját házában erőlyesen rendet?!...

Órákon át tartó bizalmas tanácskozás kezdődik Hitler és Mussolini között, azután visszarepül Berlinbe és — megkezd a rendcsinálást.

Még egy utolsó kihallgatást kér a Neudeckbe visszavonult Hindenburgtól. Papen közvetíti a kihallgatási kérést, de Hindenburg nem fogadja. Ezután végrehajtja a hivatalos és pártmilícia egységesítését, bár ez nem megy nehézségek nélkül, majd tanácskozásokat kezd az ellentábor letörésére s ekkor derül ki, hogy legbizalmasabb emberei, Göbbels és Göring között is élesek az ellentétek. Mindketten szívesen látnák Hitler bukását, de tudják, hogy ha a kancellár bukik, valamelyiküknek, ha nem mindkettőjüknek — követniök kell Hitlert a bukás-

ban. A közös veszély így mégis egységbe kényszeríti az ellenfeleket s amikor Göring véletlenül értesül Röhm és Schleicher forradalmi terveiről, sietve értesíti Hitlert és — Papent, aki még idejében félreáll.

Ilyen előzmények után következett el a június 30-án éjszaka kezdődött véres leszámolás, amely így bizony jóval több volt, mint „a rohamcsapatok kebelében végrehajtott tisztogatási akció“. (Köves József)

AZ ÉSZAKI HADI-HÁROMSZÖG. Az „Északi hadi-háromszög“ alapvonala, a szovjet-lett-lengyel határok találkozási pontjától nyugat felé, végig a litván-lett határvonalon kb. az 56. szélességi fok irányában halad a Svédország délkeleti partján fekvő Öland szigetig s 900 km. hosszú. A háromszög keleti átlója a szovjet-lett-lengyel hármashatártól észak felé tartva felel Finnorszáig, nyugati átlója pedig az előbb említett Öland sziget déli csücskétől északkelet felé haladva kb. 200 kilométernyire Helsinkit felett jól bent Finnországban találkozik a keleti átlóval. Az a terület, amely ebben a 900 km. alapvonalu és kb. 700-700 km. befogójú háromszögben fekszik, magába foglalja Lett és Észtországot, a finn öböl nyugati felét, Finnország délnyugati részét Helsinkivel, a finn fővárossal és Turkuval, a legjelentősebb finn keletitengeri kikötővel együtt, az Aland szigeteket és a svéd Gotland szigetét is. Ez az a terület, amely a legutóbbi nemzetközi (u. m. az angol-szovjet, valamint a svéd-finn, észt-lett-finn és német politikai és katonai jellegű) tárgyalásokon a legnagyobb port verte fel. Ez az a terület, amelyet Anglia (nyilván, hogy a német gözt keleti irányba terelje) mindenképpen ki akart hagyni a szovjettel való tárgyalási anyagából, ez az a terület, amelyre a német vezérkar igyekszik mielőbb rátenni a kezét és végül ez az a terület, amelynek ellenséges légi-tengeri és szárazföldi hadibázissá való beszervezését és

felhasználását nem nézheti karba tett kezekkel a közvetlenül érdekelt Szovjetunió. A stratégia elemistái számára is nyilvánvaló, hogy aki ráteszi kezét erre az „északi hadi-háromszögre“, az olyan „hidfőt“ szerzett magának, amely (nyugati vagy keleti irányban) döntő eredménnyel használható fel támadás esetén. Az „északi hadi-háromszög“ u. i. éppoly élesre fent törként irányulhat a kronstadti flotta-bázis, Leningrád és Moszkva felé, mint amilyen veszedelmes acél-lándzsa lehet Kelet-Poroszországnak és Berlinnek szegezve! Bármilyen „vilálmháborús“ eszközökkel és taktikával induló keleti irányú német támadás összezúzódna az „északi hadi-háromszögre“ támaszkodó szárazföldi-tengeri és légi védvonalon! Berlinben jól tudják ezt és a Memel vidék megszállása, az „északi hadi-háromszög“ birtokbavételének első bevezető sakkhuzása. Hatványozott jelentőségű az egyik erős szembenálló fél számára ennek az „északi hadi-háromszögnek“ tényleges és teljes birtoklása, márcsak azért is, mivel a már szinte mozgásba lendülő Keleti-tenger-Erdőskárpátok vidéke fronton, ez az északi frontszárny a leggyengébb pont ma, mint a saját lábán ellenállni akaró erő. (A 3 balti államnak összesen 5 millió a lakosa és még Finnországgal együtt is csak 9, ugyanakkor, amikor a vonal közepén álló és jórészt a déli szárnyat is tevő Lengyelországnak 35! A vonalrész legdélibb szárnyát alkotó Romániának pedig 20.) Így tehát ennek az északi szárnynak, azaz főként Lett és Észtországnak még esetleg legőszintébb „semlegességi“ elhatározása is csak pusztán óhaj maradna a döntő percben, mivel ezt az elhatározandó semlegességüket képtelenek a testükön keresztül támadni akaró erős hatalommal szemben megvédeni! Ennek következményeként pedig — mondjuk akaratuk ellenére is — a két szembenálló erős fél egyikének nagyszerű hadibázisává kényszerülnének a kirobbanó